

ruho
gornjogradske ulice

muzej grada zagreba ◊ opatička 20

Organizacija izložbe
MUZEJ GRADA ZAGREBA
STUDENI 1978.

Koncepcija izložbe
ZDENKO KUZMIĆ

Predgovor
GORDANA KUZMIĆ-KALOĐERA

Likovni postav izložbe,
plakat i katalog
JOŽA LADOVIĆ

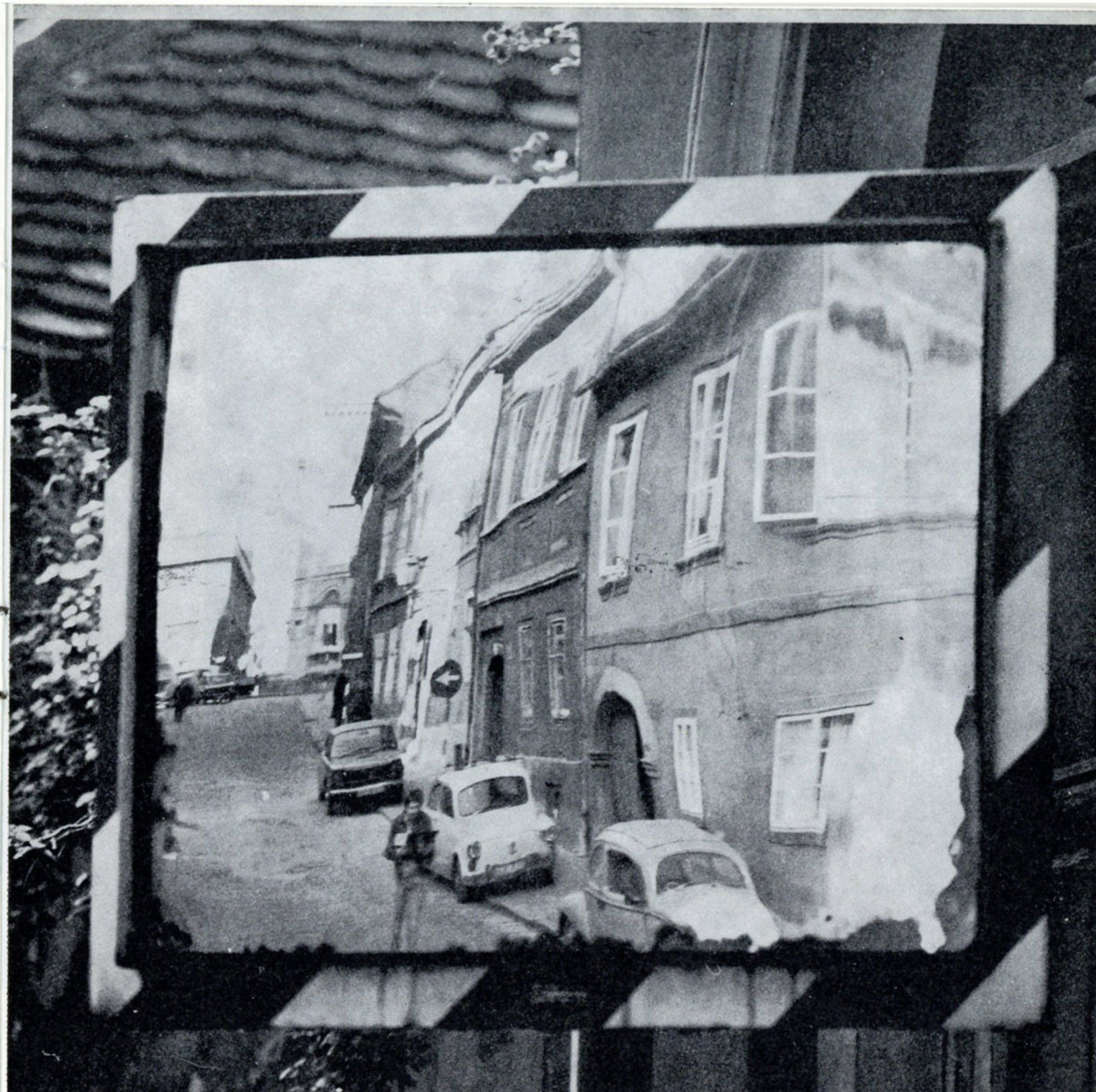
Fotografije
JOSIP VRANIĆ

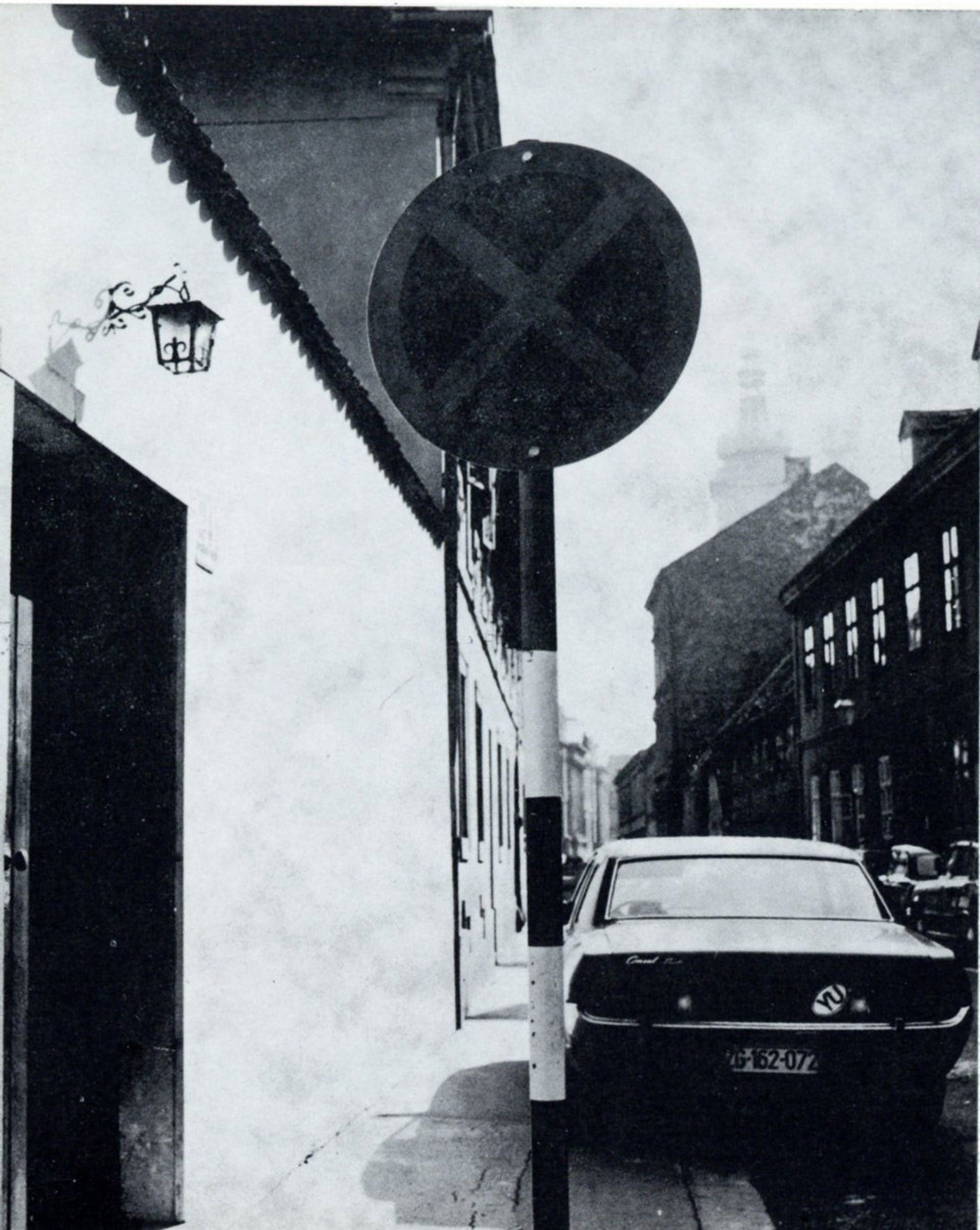
Tehnički suradnik
IVAN ORŠIĆ

Grafički urednik
JOSIP MARTON

»Zadružna štampa« – OOUR »Poljoprivredni vjesnik«,
Zagreb, Praška ulica broj 6

Tisak: IBG - Tiskara »ZAGREB«, Zagreb, Preradovićeve 21

Tek sada, upoznavši detalje ulične opreme prvi put tako kompletno prezentirane, postajemo potpuno svjesni vrijednosti i ljepote stare gornjogradske ulice.

I kada u smiraj dana prošećemo njezinim pločnikom, vraća nam se povjerenje u gradsku ulicu, oblikovano s vremenom od mnogih malih, javnih kontakata, slučajnih susreta, međusobne odgovornosti i pripadnosti urbanoj zajednici, pa zaboravljamo (ili baš zato uočavamo) svu gorčinu i ispraznost raspršenih prostora novih dijelova grada, »golih« komunikacija, dormitorija, linearnih vizura i ritma kojim smo samo pridodani, a koji ne postoji zbog nas samih.

»Naš opstanak, ali i čovjekova dominacija zasnivaju se na ljudskoj sposobnosti da se prilagođava sredini kao i da utječe na nju.« (Kevyn Lynch, Slika jednog grada).

Ta jednostavna istina potvrđuje nužnost prihvatanja nastalih promjena sa svim njihovim projekcijama na socijalne odnose unutar društva danas.

Veća mobilnost, brže transformacije, prisutnost masovnih vizualnih komunikacija, te činjenica da za ostvarivanje međuljudskih odnosa nije više potrebna isključivo prostorna blizina, nove relacije i tempo koji imperativno nameće naše vrijeme, čine da prostorna konkretizacija osjećanja jedne zajednice prestaje biti ona mreža »starih« ulica, sa dominacijom odnosa »svak-svakog-poznaje« i stambenog susjedstva, u svojoj osnovi arhaičnog oblika društvene zajednice.

Prioritetni urbani kontakti postaju oni kojima je spiritus movens zajednički interes grupe, a grupiranje fluktuirajuće i otvoreno.

Prihvatili smo, dakle, sve promjene i prilagodili se, no da li smo učinili dovoljno da i utječemo na promijenjenu socijalnu sredinu.

Jer bez obzira na sve navedene razloge »međuljudska interakcija nužno treba jedan minimum emocionalnih veza 'face to face' i samo gdje takvi odnosi budu omogućeni socijalna integracija postaje sigurnom i kompaktnom.« (H. Berndt, *Arcitektur als Ideologie*).

I zato je potrebno realizirati takve javne prostore grada, ostvariti takvu sredinu u kojoj svaki pojedinac, kao bitan »pokretni element« grada, može pronaći perceptualni materijal, njemu blizak i srodan njegovim osobnim pogledima na svijet, humani urbani ambijent, u kojem se doista može desiti onaj minimum socijalnih kontakata, mogu pronaći elementi identifikacije ambijenta, potvrditi pripadnost toj urbanoj zajednici.

Porast afirmativnog odnosa prema starom gradu, starim gradskim ambijentima i romantično sjećanje na staru ulicu, učvršćuje nas u uvjerenju da je latentno prisutno nezadovoljstvo današnjom slikom grada i korelacijom pojedinca i šire zajednice kojoj on pripada.

I dok se urbanisti, arhitekti i sociolozi još uvijek gube u divergentnim raspravama, odlazeći u krajnost i nudeći rješenja u idiličnom vraćanju starim formama zajednice, uvijek s pitanjem da li su »toliko željena kohezija i međuljudska komunikacija svojstvene određenim načinima izgradnje« (A. Pasinović), odnosno da li ambijenti određuju socijalne odnose i njihovu kompaktnost, »šira javnost nezainteresirana za umjetnost, umjesto da bude zahvalna arhitektima za ono što čine, prima posvudašnje nastupanje suvremenih zgrada kao neizbježni, prilično žalosni dio činjenice da svijet ide k vragu... Njihovo rastuće oklijevanje da prihvati moderni grad očito izražava želju za nečim stvarnim, nečim što za sada izmiče našem shvaćanju.« (Ch. Alexander, *Grad nije stablo*).

Zato se u našem osvrtu ponovno vraćamo u staru nam, poznatu ulicu, gornjogradsku, prihvaćenu i stvarnu, žilave vitalnosti i upornosti da i dalje ostaje, da i dalje krivuda senzibilno respektirajući konfiguraciju tla, penjući se i spuštajući, u laganoj krivulji kao prirodnom smjeru pješaka, povezujući pojedine dijelove grada, formirajući jedno organsko jedinstvo, do srži spontano i prirodno, sa finim osciliranjem između kontinuiteta i prozračnosti, pravim odnosima masa i visina, sa mjerilom čovjeka-pješaka, u kretanju kojeg i ulica i prostori oko nje nalaze svoj puni smisao.

I kao što smo pošli od detalja, vraćamo se ponovno k njima, jer i oni učestvuju u našem prostornom poimanju, oni omogućuju »čestu promjenu utisaka bitnu čovjeku zbog svježine njegovih doživljajnih mogućnosti (W. Gropius, *Sinteza u arhitekturi*), formiraju prostor s kojim se ljudi lagano identificiraju.

Krećući se prostorima grada možemo ga tek spoznati. Krećemo li se kao pješaci, kvalitet našeg doživljaja razlikuje se od onog kojeg bismo imali vozeći se kolima, zbog razlike u brzini kretanja, fizičkoj distanci od okoline i vremenski određenoj mogućnosti percepcije.

Očito je, dakle, da su u domeni »pješačke dimenzije« optimalno omogućeni neposredni dodiri, akustički doživljaji, intenzivne vizualne senzacije, ali da usprkos tome često nismo svjesni niti elemenata koji su uvijek i svugdje prisutni u ulici i ne registriamo njihovu vrijednost i ljepotu, iako osjećamo ugodu prolazeći ambijentima kojih su oni sastavni dio.

A oni su upravo elementi koji tvore identitet ambijenta, oni su »ruho ulice«, ako sama komunikacija i sadržajni kontinuitet čine njen organizam, oni su njena oprema.

Ne inzistirajući na tome da elemente ulične opreme tretiramo kao predmete umjetnosti i kulture u užem smislu riječi, prihvaćajući ih primarno i prilično jednostrano u njihovoj osnovnoj, uporabnoj funkciji, često smo spremni izbaciti ih iz rakursa naših razmišljanja i ne tretirati ih kao predmete koji u sebi posjeduju i »funkciju više«.

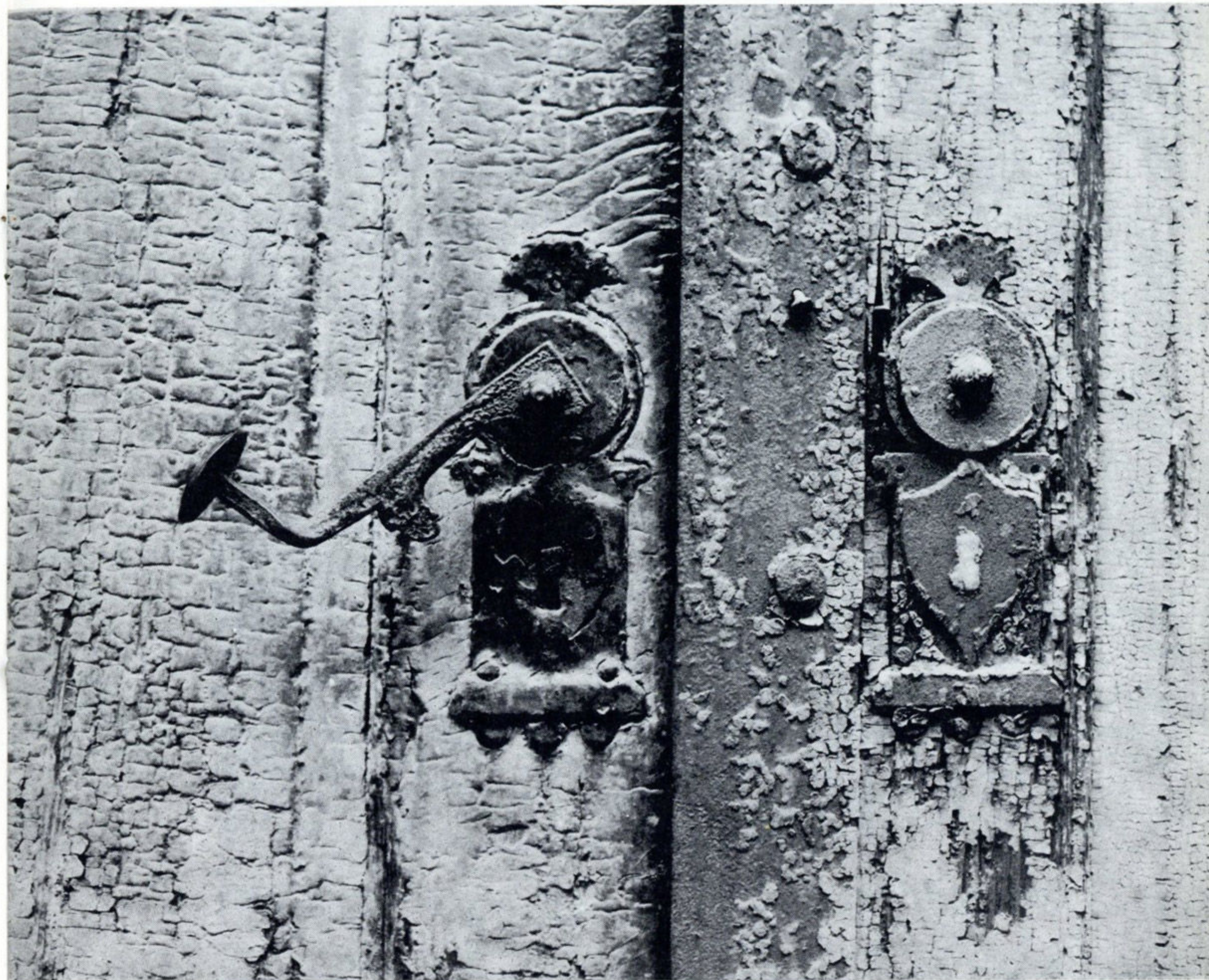
Tu, u ulicama gdje pogled ne siže suviše daleko, otkrivamo ih korak po korak, jednako kao što nam i sama ulica izmiče sa svakim korakom za jedan dalje.

Klupa pored nekog proširenja, tekstura zida koji dodirujemo, zvuk raznolikih koraka pločnikom koji nije samo indiferentan asfalt, već i igra nekog drugog materijala, materijala koji respektira mjesto, autohtonost, tradiciju; stari cimer nad ulazom i svjetlost ulične lampe, slivnik za vodu i kvaka na vratima . . . sve su to elementi lokalnog obilježja, koji po nečemu izdvajaju našu ulicu i naš dio grada, stvaraju ambijent i pružaju čovjeku prostor koji mu je blizak i prepoznatljiv, s kojim se može poistovjetiti, u kome se može orijentirati.

I dok za druge »priznate« povijesne spomenike ili umjetničke predmete postoje svi kriteriji valorizacije, dotle kod uporabnih predmeta ulične opreme nemamo definirane atribute kategorizacije, pa niti regulirane zakonske mogućnosti zaštite.

Tek ako se radi o revitalizaciji pojedine stare gradske jezgre ili dijela grada, ili u času kada smo zbog ograničenog vremena trajanja prisiljeni zamijeniti postojeće elemente novima, suočavamo se s problemima dokumentiranja, čuvanja i arhiviranja predmeta ulične opreme.

»Ruho gornjogradske ulice« možemo shvatiti tek kao malen poticaj i uvod u dokumentiranje, pri čemu se autor zadržao na »fotosu« kao jednom od elemenata dokumen-

tacije, ne dopunjujući ga transkripcijom ni crtežom, ne ulazeći dalje u dileme oko načina valorizacije tih predmeta »uporabne kulture«, već upozoravajući na njihovo prisustvo, na njihovu ulogu (koje ponekad nismo svjesni), a prije svega na potrebu korekcije našeg odnosa, te na načelnu nužnost njihova čuvanja i arhiviranja.

Kako vrijeme i život donose cijeli niz novih elemenata ulične opreme koji se, sa više ili manje uspjeha, uklapaju u postojeći ambijent, unoseći novo pulziranje u staru gornjogradsku ulicu, od koje se tako traži da zadovolji i one funkcije koje joj nisu primjerene, ujedno to može biti i poticaj da ti novi elementi budu oblikovani načinom adekvatnim sredini i mjerilu, da budu izraz htijenja ove izložbe.

A pažnja kojom su birani detalji, brojnost primjera, način i očito uživanje u izboru ambijenta koji je podvrgnut »foto-analizi«, da bi se približio i povećanjem najednom postao i sam tako »velikim« i odjednom prisutnim u dimenziji koja mu inače nije primjerena, može se naslutiti autorovo stajalište i njegovo uvjerenje da elementi ulične opreme moraju ostati u ambijentu u kome ih je zatekla kamera, a protiv njihova čuvanja deponiranjem u muzeju. Jer time osiromašujemo prostor, oduzimamo mu atribute prepoznatljivosti, negiramo identitet ambijenta kojeg i oni tvore. Skidajući ruho ulice, ogoljujemo je.

Ali ujedno, ogoljujemo i same sebe.

